

Til: Byrådsavdelingene, etatene, bydelene og kommunale foretak
Fra: Byrådsavdeling for finans
Saksbeh.: Miriam Liland
Telefon: 23461172

Saksnr.: 201808456-11
Arkivkode: 126
Utsendt dato: 30.01.2019
Gjelder fra: 01.01.2019
Gjelder til: Inntil videre
Erstatter:

DOKUMENTASJON AV KONTANTSALG - ENDRING I BOKFØRINGSREGLER

Innledning

Lov nr. 58 om krav til kassasystem av 19.juni 2015 (kassasystemlova) og Forskrift nr. 1616 om krav til kassasystem av 18. desember 2015 (kassasystemforskrifta) er endret med virkning fra 1. januar 2019. Loven med forskrift stiller strengere krav til kassasystemer og medfører endringer i bokføringsloven og bokføringsforskriftens bestemmelser: regler for kassaoppgjør og dokumentasjon av kontantsalg blir mer omfattende og detaljerte enn før.

Kassasystemlova og kassasystemforskriften gir detaljerte regler for funksjonene et kassasystem skal ha, og skal etterleves av leverandørene av kassasystemene. Bokføringsloven med forskrift gir regler for bokføringspliktiges ansvar knyttet til bruk av kassasystem for registrering og dokumentasjon av kontantsalg.

Formålet med det nye regelverket er i følge Skatteetaten, å bekjempe svart økonomi og sikre mer rettferdig beskatning i kontantsalgbransjen ved å gjøre det vanskeligere å manipulere kassasystem og unndra kontantsalg fra skatte- og avgiftsberegning.

Endringer i bokføringsforskriften

Fra 1. januar 2019 er det innført en ny bestemmelse i bokføringsloven § 10 a:

Bokføringspliktige skal registrere og dokumentere kontantsalg ved bruk av kassasystem med produkterklæring som tilfredsstiller krav i kassasystemlova og krav etter forskrift gitt i medhold av kassasystemlova. Departementet kan i forskrift fastsette krav til bruk av kassasystem mv., herunder fastsette unntak.

Finansdepartementet har fastsatt endringer i bokføringsforskriften som følge av nye regler om kassasystemer. Endringene trådte i kraft 1. januar 2019.

Definisjon kontantsalg

Kontantsalg er salg av varer og tjenester der kjøpers betalingsforpliktelse overfor selger gjøres opp ved levering, ved bruk av betalingskort eller kontanter som betalingsmiddel.

- Betalingskort: Debetkort, kredittkort og faktureringskort
- Kontanter: Andre betalingsmidler enn betalingskort (ikke bare sedler og mynter – Vipps, gavekort, lojalitetspoeng mv.)

Krav til registrering av kontantsalg i kassasystem med produkterklæring

Med virkning fra 1.1.2019 er det i henhold til bokføringsforskriftens § 5-3-3 forbudt å benytte kassasystemer hvor det ikke foreligger produkterklæring etter kassasystemlova § 5.

Systembeskrivelse skal oppbevares lett tilgjengelig for offentlige kontrollmyndigheter (jf. bokføringsforskriftens § 5-3-15 tredje ledd).

Kommunens virksomheter som ikke allerede har kassasystem som tilfredsstillter de nye kravene, må undersøke om nåværende kassasystem kan oppgraderes eller om det må anskaffes et nytt kassasystem. På Skatteetatens nettsider ligger det en oversikt over [kassasystemer med produkterklæring](#). Oversikten oppdateres daglig.

Krav til bruk av kassasystem for dokumentasjon av kontantsalg

I tillegg til at selve kassasystemet skal være godkjent i henhold til kassasystemloven, medfører endringene i bokføringsforskriftens delkapittel 5-3 mer omfattende og detaljerte krav til dokumentasjon av kontantsalg, som blant annet:

- Kontanter skal oppbevares i en integrert kassaskuff (§ 5-3-4).
- Det skal kunne skrives ut salgskvittering fra kassasystemet som skal fremlegges for kunden (§ 5-3-5).
- Kassasystemet skal kunne skrive ut returkvittering (§ 5-3-6).
- Korreksjonsposter skal dokumenteres med angivelse av beløp og årsak, samt dokumenteres med kundens signatur ved tilbakebetaling til kunde (§ 5-3-7).
- Vekselskasse skal registreres i kassasystemet og uttak av kontanter fra kassaskuffen i løpet av dagen skal dokumenteres særskilt (§ 5-3-8).
- Feil på kassasystemet skal løses ved en hensiktsmessig reserveløsning, og feilen skal rettes uten ugrunnet opphold (§ 5-3-11).
- Alt registrert kontantsalg og annen anvendelse av kassasystemet skal dokumenteres med elektronisk journal (§ 5-3-13).
- Avstemt dagsoppgjør skal signeres, dateres og dokumenteres daglig ved utarbeidelse av Z-rapport, sammenholdt med rapport fra betalingsterminaler, telling av dagens kontantbeholdning¹⁾ og særskilt oversikt over tips (§ 5-3-14).

1) Det skal fremgå av dagsoppgjøret hvem som har foretatt opptelling av kontanter.

Unntak fra krav til kassasystem

Unntak fra kravene om dokumentasjon av kontantsalg er inntatt i bokføringsforskriftens delkapittel 5-4. Ambulerende og sporadisk kontantsalg som ikke overstiger 3 ganger folketrygdens grunnbeløp, og kontantsalg som ikke overstiger kr 50 000 eksklusive merverdiavgift i løpet av et regnskapsår er unntatt fra kravet om kassasystem. For Oslo kommunes virksomheter vil kravet om omsetning være oppfylt ettersom kommunen anses som ett avgifts subjekt. Når det gjelder ambulerende og sporadisk kontantsalg, må virksomheten vurdere om det konkrete utsalgsstedet kan falle inn under unntaket. Det er imidlertid viktig å merke seg at plikten til å benytte kassasystem inntreffer så snart grensen overskrides.

Det er innført unntak fra kassasystem dersom det utstedes kontantfaktura som tilfredsstillter kravene til et salgsdokument i bokføringsforskriften delkapittel 5-1. Salgsdokumentet skal være forhåndsnummerert på trykte blanketter eller ved maskinelt tildelte nummer. Salgsdokumentet må inneholde de kravene som er i bokføringsforskriften § 5-1-1. Dette betyr blant annet at begge parter må angis i salgsdokumentet og kjøper må identifiseres med navn og adresse eller organisasjonsnummer.

Det er gjort begrensninger i unntak fra krav om kassasystem for salg fra automater når det gjelder drivstoff-, parkerings- og billettautomater, og andre automater som har funksjonalitet til å skrive ut salgskvittering. Slike automater må ha programvare som tilfredsstiller kravene til godkjente kassasystemer. Det er imidlertid ikke krav til utskrift av salgskvittering ved ubetjente automater hvor kunden selv kan velge å få utskrift av kvittering eller ikke.

Rutiner for bruk, dokumentasjon og kontroll med kontantsalg

Virksomhetene må sørge for å oppdatere interne rutiner for registrering, dokumentasjon og kontroll av kontantsalg for sine utsalgssteder i tråd med endringene i bokføringsforskriften. Virksomhetene må videre påse at alle som håndterer kontantsalg ved virksomhetens utsalgssteder blir gitt tilstrekkelig veiledning i bruk av kassasystem og rutiner for dokumentasjon og kontroll.

Korrekt behandling av avgiftspliktig omsetning og tilhørende varekjøp

Kommunale virksomheter betaler merverdiavgift ved kjøp av tjenester. Som hovedregel kan kommunen enten kreve denne avgiften kompensert etter reglene i lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. eller kreve fradrag for avgiften etter merverdiavgiftslovens regler. Hjemlene for dette er gitt i kompensasjonslovens § 3 og i merverdiavgiftslovens § 8-1. Det er gitt noen unntak fra hovedregelen, disse er hjemlet i kompensasjonslovens § 4 og i merverdiavgiftslovens kapittel 8, jf. § 8-3.

Kompensasjonsordningen er avgrenset til kommunens eget bruk. Det vil si at varer og tjenester som anskaffes for salg og utleie ikke omfattes, og virksomheten kan ikke kreve kompensasjon av merverdiavgift for varekjøp tilhørende salg. I slike tilfeller skal virksomhetene kreve fradrag for merverdiavgift etter merverdiavgiftslovens bestemmelser, jf. kapittel 8. Dersom det anskaffes varer og tjenester som er til bruk både i den kompensasjonsberettigede og fradragsberettigede virksomheten, skal det jf. merverdiavgiftslovens § 8-2 første ledd og § 8 i forskrift til kompensasjonsloven foretas en forholdsmessig fordeling.

Hovedregelen i merverdiavgiftsloven § 3-1 er at omsetning av varer og tjenester er avgiftspliktig og at det skal beregnes merverdiavgift.

Det er viktig at kommunens virksomheter har en korrekt praktisering av avgiftsbehandling for salg av varer og tjenester med tilhørende varekjøp. Dette innebærer blant annet:

- Det skal *beregnes fradrag for inngående merverdiavgift* etter merverdiavgiftslovens bestemmelser.
- Det skal *beregnes utgående merverdiavgift ved salg* etter merverdiavgiftslovens bestemmelser.
- Det skal være *samsvar mellom beregnet merverdiavgift på salg* i henholdt til Z-rapporter (dagsoppgjør), *bokført merverdiavgift* i regnskapet og *innsendt skattemelding* (avgiftsoppgjør).
- Det skal ikke kreves kompensasjon av merverdiavgift etter kompensasjonslovens regler.

Virksomhetene må gjennomgå og kvalitetssikre sine rutiner for behandling av inngående og utgående faktura tilknyttet salg for å sikre en korrekt avgiftsbehandling og rapportering til avgiftsmyndighetene.

Virksomheter som etter nevnte gjennomgang avdekker feil i tidligere innrapportert avgiftsgrunnlag, skal rette i henhold til de til enhver tid gjeldende lover og regler.

Oppsummering

1. Alle kommunens virksomheter skal fra og med 1.1.2019 kunne dokumentere kontantsalg på sine utsalgssteder med et kassasystem hvor det foreligger produkterklæring etter kassasystemlova § 5.
2. Er ikke kravet jf. punkt 1 ovenfor oppfylt, må virksomheten snarest undersøke om nåværende kassasystem kan oppgraderes eller om nytt kassasystem må anskaffes for å tilfredsstille de nye kravene.
3. Endringer i bokføringsforskriften må inntas i virksomhetens rutiner og intern kontroll for å sikre etterlevelse av nye krav, og ansatte som håndterer kontantsalg ved virksomhetens utsalgssteder må gis tilstrekkelig veiledning i bruk av kassasystem og rutiner for dokumentasjon.
4. Virksomheter som selger varer og tjenester må gjennomgå og kvalitetssikre sine rutiner for behandling av merverdiavgift ved salg med tilhørende varekjøp, og påse at disse er tilstrekkelige for etterlevelse av gjeldende lover og regler.
5. Ved salg av varer og tjenester med tilhørende varekjøp, skal det ikke kreves kompensasjon av merverdiavgift etter kompensasjonslovens regler.
6. Virksomheter som avdekker feil i tidligere innrapportert avgiftsgrunnlag, skal rette i henhold til de til enhver tid gjeldende lover og regler.
7. Ved behov for avklaringer om hvordan reglene i merverdiavgiftslovgivningen skal tolkes, skal virksomheten henvende seg til Byrådsavdeling for finans. Se også byrådets rundskriv 11/2018 *Rutiner for juridiske avklaringer vedr. merverdiavgiftsrett og merverdiavgiftskompensasjonsrett.*

Arild Sundberg
kommunaldirektør

Jens Hertzberg
konsernregnskapssjef

Godkjent elektronisk